

Welkomstmuziek door Gerard van den Berg

Welkomstwoord door Marijke Katerberg

Stilte

Openingslied Lied 463, vers 1, 2 en 6

1 Licht in onze ogen, redder uit de nacht, geldt uw mededogen nog wie U verwacht?	2 Als der mensen trooster roepen wij U aan: noem de namelozen met een nieuwe naam!
6 Kyrie eleison, dat Gij u erbarmt, onze kille koude met uw licht verwarmt!	

Aanvangswoorden

Dat gij u erbarmt, onze kille koude met uw licht verwarmt.

Onze koude met uw licht verwarmt; dat lijkt te passen bij het
onderwerp duurzame energie!

Maar dat is niet het thema van vanochtend.

Of misschien ook juist wel ! Helemaal wèl zelfs! Denk daar maar
over na; soms is hier dat thema eigenlijk altijd.

Maar dan deels vanuit een communicatieve en meer taalkundige
invalshoek. Dus misschien toch ook wel als een soort transitie;
één die vooral juist de duurzaamheid van ons geloven bevestigt of in
stand houdt.

Op die manier komt het vanmorgen vast wel vaker aan de orde,

want ik heb me de afgelopen dagen vooral laten inspireren door de
nieuwste bijbelvertaling, die eind oktober uit is gekomen.

Het gaat dus wel degelijk over duurzaamheid vanmorgen.

Over thema's en zaken die ons soms al duizenden jaren inspireren;
in de kern onveranderd, maar soms in een ander jasje, opnieuw
gekoppeld aan de actualiteit en die zo meer eigentijds gepresenteerd
van belang bleven en blijven. Duurzaamheid dus toch;

zo is het toch ook met onze steeds opnieuw uitgesproken bede

dat onze hulp is in de naam van de eeuwige,

die hemel en aarde maakte, trouw houdt in eeuwigheid en nimmer laat
varen het werk van zijn handen.

Als ultieme uiting van duurzaamheid zij zijn genade en vrede met u
allen.

Amen

Antwoordlied Lied 463, vers 8

- 8 Kyrie eleison,
wees genadig, Heer!
Breng ons naar de morgen
wacht niet langer meer!

Woorden tot inkeer

Als opmaat voor ons openingsgebed maak ik gebruik van de
introductione woorden van het Lucasevangelie.

Ik vond die voor vandaag wel passend en ook aansluitend bij het

adventsthema van vandaag: de komst van de waarheid.

Lucas schreef dat evangelie aan een man met de naam Theophilus; die naam betekent ‘vriend van God’. Maar wie dat was weten we niet. De meest gangbare opvatting is dat Theophilus een hooggeplaatste Romein is geweest. Lucas spreekt hem aan als ‘hooggeachte’. Een andere, veel minder gangbare opvatting is, dat Theophilus een fictieve persoon is, waarmee Lucas dan zou aangeven dat het evangelie voor iedere ‘vriend van God’ bestemd is.

In dat Evangelie van Lucas staat in de eerste vier verzen namelijk: “Nadat reeds velen zich tot taak hebben gesteld om een verslag te schrijven over de gebeurtenissen die zich in ons midden hebben voltrokken en die ons zijn overgeleverd door degenen die vanaf het begin ooggetuigen zijn geweest en dienaren van het Woord zijn geworden, leek het ook mij goed, om alles van de aanvang af nauwkeurig na te gaan en deze gebeurtenissen in ordelijke vorm voor U, hooggeachte Theophilus, op schrift te stellen, om u te overtuigen van de betrouwbaarheid van de zaken waarin u onderricht bent. Lucas presenteert zich zo als wat we tegenwoordig een onderzoeks-journalist noemen.

Waar het mij nu om gaat is zijn wens: ‘om u te overtuigen van de betrouwbaarheid van de zaken waarin u onderricht bent.’

Dat deed mij aan Bijbelvertalers denken, die van nu en aan die van alle eeuwen heen.

Vanuit die mooie omschrijving ga ik u graag voor in gebed.

Openingsgebed

Eeuwige,

Wij maken ons in deze tijd van het kerkelijk jaar op voor de komst van uw zoon; dat doen we niet voor eerst.

Lucas zou ons dat zeggen als één ‘van de zaken waarin u onderricht bent.’ Want het is geen nieuws, al heel lang geen nieuw feit.

Maar toch verheugen wij ons er op.

Ook al is die komst van uw zoon misschien voor velen vooral een verhaal.

Niet als amusante vertelling of als geschiedkundig iets, maar te ervaren als een verhaal dat in hoofdzaak een boodschap in zich heeft; ons iets te zeggen heeft. Daardoor spreekt die boodschap ons aan, al heel lang; en die boodschap willen wij laten landen, opnieuw laten landen, bij onszelf en omdat wij er door zo aangesproken worden, liefst ook bij anderen.

Daarom willen wij dat die boodschap ons wéér verteld wordt; dan kunnen wij hem ook weer verder vertellen.

Al moeten wij die boodschap om te vertellen misschien eerst vertalen. Begrijpelijk maken voor onze medemens, in de taal van vandaag. Woordtaal, met respect voor de boodschap en voor de geschiedenis van die boodschap.

Vernieuwde taal die ons behalve herinneringen misschien ook nieuwe inzichten geeft.

Woordtaal die niet alleen opstap is voor beeldtaal, maar ook voor gedrag; ook van onszelf. Gedrag als de sterkste beeldtaal.

Als voornaam hulpmiddel bij de overdracht van die boodschap; uitdrukking gevend aan ons inzicht dat de komst van uw zoon niet slechts een éénmalig historisch feit is, maar een gebeurtenis met eeuwigheidswaarde.

Eeuwige,

Ontferm u over ons, om ons en anderen, nu en in de toekomst, te helpen bij het ontdekken en ervaren van die eeuwigheidswaarde.

Als een duurzame boodschap, maar vooral als een boodschap van waarde; die door waarde van eeuwigheid wordt.

In elke taal, voor alle mensen.

Ontferm u Eeuwige over alle mensen;

in oudere taal:

‘wees zo de gloed van al wat leeft; biedt ons zo een ziel die vonkt.’

Amen

Lied Lied 324 vers 1 en 3

- 1 Wat vrolijk over U geschreven staat:
dat Gij zijt de gloed van al wat leeft,
de ziel die vonkt of als een brand uitlaat,
de adembron die ons te drinken geeft –
- 3 dat hoge woord, geschreven wit op zwart,
trouw van trouw, hoe heeft het ons bevrijd,
beschaamd, vervoerd, getroost, dan weer getart.
Hoe dorsten wij te weten wie Gij zijt.

Inleiding tot de lezingen

Gemeente,

Ik heb vooral uit nieuwsgierigheid weer eens in het oecumenisch leesrooster gekeken wat de aanbevelingen zijn voor deze tweede advent. Misschien is dat leesrooster ook in deze gemeente niet van belang, maar ik zou maar eens iets vergeten hebben of over het hoofd kunnen hebben zien; of een opfrisser nodig hebben.

Nou, ik kreeg al snel het gevoel dat dit leesrooster na 40 jaar wel eens opfrisser kan gebruiken.

In diezelfde 40 jaar hebben we al drie nieuwe bijbelvertalingen zien komen en tientallen liedbundels.

Dus daaruit spreekt toch vooral een continue behoefte aan aansluiting zoeken en vinden met onze tijdeigen talen en belevingen.

Daarom koos ik voor deze adventsviering naar woorden in de eind oktober verschenen Nieuwe Bijbelvertaling; de NBV21

Dat ook bracht mij tot de tamelijk arrogante aanduiding van het thema van deze adventsdienst als ‘de komst van de waarheid’.

Want het leesrooster stimuleerde mij niet, ook al is er in die Nieuwe Bijbelvertaling sprake van tienduizend aanpassingen. Dat is overigens maar 28% van de inhoud; en dat is dan nog zonder de aanpassingen van de eerbiedigheidshoofdletter; ruim 21.000 bijbelverzen bevatten geen enkele wijziging. Dat is geen oordeel van mij; ik kon goed leven met die vertaling van 2004.

Maar het maakt mij wel nieuwsgierig naar die wijzigingen en zo kwam ik bij de lezingen die ik koos voor vandaag.

Het wordt geen college Bijbelvertalen, wees gerust, maar misschien wel meer samen iets ontdekken, misschien een beetje ‘waarheidsvinding’, of nog liever ‘boodschap-verfijning’.

De eerste, de oudtestamentische lezing van vanmorgen, is uit het boek Job; daar kwam ik op omdat de Bijbelvertalers dit zelf aangaven als één van de meest ingrijpende; in een bepaald vers kwamen ze min of meer uit tot het tegenovergestelde van wat er tot nu stond.

Daardoor dus zelfs de komst van een nieuwe boodschap!

En dat in een verhaal dat zo’n geweldige en vaak ook aangrijpende schets is van een twijfelende gelovige. Job, die zeer gelovige man die vooral zelf twijfelt aan zijn geloof en aan zijn God.

Door zijn omgeving, zijn gezin en zijn trouwste vrienden als een voorbeeldige gelovige wordt beschouwd. Hij zou Theophilus mogen heten. Maar juist enorm op de proef wordt gesteld, voor zijn gevoel door zijn God. Het komt uiteindelijk helemaal goed, maar daarvoor is het best spannend en ook hard.

Een verhaal vol extreme voorbeelden van twijfel, strijd en onzekerheid, waar wij bij onszelf en in onze omgeving vandaag de dag best veel van kunnen herkennen; ook in die oude woorden; zeker nog in de vertaling van 1951, waarmee wij zijn opgegroeid. Dat was de eerste na 1914, maar voor velen van ons de eerste na 1637.

Na die eerste lezing zingen we van Lied 326 vers 1.

De tweede lezing, is uit Paulus’ brief aan de Galaten.

Daar kwam ik op omdat volgens de cijfermatige tabellen bij de nieuwste vertaling, daarin 65% is gewijzigd; het op één na hoogste percentage per Bijbelboek in deze nieuwe vertaling.

Dat maakte mij als Remonstrant helemaal nieuwsgierig, want al 410 jaar geleden werd door Remonstranten, toen nog Arminianen genoemd, aan de Brief aan de Galaten gerefereerd.

Galaten; die inwoners van Galatië waren in de derde eeuw voor Christus vanuit het westen door de Balkan getrokken en uiteindelijk beland in Anatolië, zeg maar nu het midden van Turkije.

Daar strenden zij lang tégen, maar ook vóór de toen Hellenistische vorsten daar. Kort voor de periode rond Christus werd het gebied ingelijfd bij het toenmalige Romeinse Rijk; zij strenden daar opnieuw voor vrijheid, voor een eigen zelfstandige positie, voor autonomie. In de eerste eeuw werd het gebied ook bezocht door Paulus, om te vertellen over leven en werk van Christus en hij schreef hen ook; dat is de achtergrond van zijn brief en met het denken over vrijheid.

Na die tweede lezing zingen we van Lied 326 vers 6.

Lezingen

We lezen uit Job, de openingsregels uit het 42^e en tevens laatste hoofdstuk, waar meer aan het einde ook die net aangegeven ontknoping in zit.

Ik lees U het korte stukje nu in de vertaling van de NBV uit 2004.

Daarin heeft als hoofdstuktitel

‘Jobs antwoord aan God en zijn verdere lot’

42

- 1 Nu antwoordde Job de Heer:
- 2 ‘Ik weet dat niets buiten uw macht ligt en geen enkel plan voor u onuitvoerbaar is.
- 3 Wie was ik, dat ik, door mijn onverstand, uw besluit wilde toedekken?
Werkelijk, ik sprak zonder enig begrip, over wonderen, te groot voor mij om te bevatten.
- 4 “Luister,” zei ik, “dan zal ik spreken, ik zal u ondervragen, zeg mij wat u weet.”
- 5 Eerder had ik slechts over u gehoord, maar nu heb ik u met eigen ogen aanschouwd.
- 6 Daarom herroep ik mijn woorden en buig ik mij, zoals ik hier zit in het stof en het vuil.’

Einde van de eerste lezing

Lied Lied 326 vers 1

- 1 Van ver, van oudsher aangereikt,
een woord dat toch niet van ons wijkt,
nabij en nieuw ons aangedaan,
weer vlees geworden, opgestaan!

De tweede lezing is uit wat we kennen als de brief van Paulus aan de Galaten, uit het vijfde hoofdstuk, vers 1 tot en met 12.

Galaten 5 vers 1 t/m 12

- 1 Christus heeft ons bevrijd, opdat wij in vrijheid zouden leven; houd dus stand en laat u niet opnieuw een slavenjuk opleggen.
- 2 Luister naar wat ik, Paulus, tegen u zeg: als u zich laat besnijden, zal Christus u niets baten.
- 3 Ik verzeker u dat iedereen die zich laat besnijden verplicht is om de wet volledig na te leven.
- 4 Als u probeert door God als een rechtvaardige te worden aangenomen door de wet na te leven, bent u van Christus losgemaakt en hebt u Gods genade verspeeld.
- 5 Want door de Geest hopen en verwachten wij dat we op grond van geloof als rechtvaardigen worden aangenomen.
- 6 In Christus Jezus is het volkomen onbelangrijk of men wel of niet besneden is.
Belangrijk is dat men gelooft en de liefde kent, die het geloof zijn kracht verleent.
- 7 U was zo goed op weg; wie heeft u verhinderd de waarheid te blijven volgen?
- 8 Niet hij die u geroepen heeft.
- 9 Bedenk goed: Al een beetje desem maakt het hele deeg zuur.
- 10 De Heer geeft mij de overtuiging dat u en ik het daar volledig over eens zijn.
Maar degenen die u in verwarring brengen zullen worden gestraft, wie ze ook zijn.

- 11 En wat mijzelf betreft, broeders en zusters, als ik nog altijd de besnijdenis zou verkondigen, waarom word ik dan vervolgd? Dan zou het kruis toch zijn kracht verliezen en niet langer een struikelblok zijn?
- 12 Ze moesten zich laten castreren, die onruststokers!

Dit is het einde van de lezingen.

Lied Lied 326 vers 6

- 6 O woord, zolang ons toegedaan,
zet ons opnieuw tot zingen aan:
gezegend, hier en overal
die is, die was, die komen zal!

Overdenking

“Ik weet dat niets buiten uw macht ligt en geen enkel plan voor u onuitvoerbaar is.”

Gemeente, wat een eenvoudig en treffend verwoordde erkenning van Gods almacht.

En ‘almacht’ is wel een juist woord, maar ook wel eens ongemakkelijk, zo verbonden aan macht; we richten ons meer op ‘grenzeloos vermogen’; vermogen als vaardigheid, als kunde.

Dat is in elk geval geen struikelblok geworden voor de vertalers.

Waar zij in dit korte stuk wel mee bezig zijn geweest is eigenlijk tekstuele consistentie en daardoor geloofwaardig gedrag van Job.

We lazen daar dat Job zegt: “Daarom herroep ik mijn woorden en buig ik mij.”

Dat stond er letterlijk ook zo in de NBG uit 1951;

in de Statenvertaling luidde het: ‘Daerom verfoeeye ick [my], ende ick hebbe berouw’.

Job doet boete; zo heette het ook in de Leidsche vertaling, die vrijzinnige versie uit 1914.

Maar dat is een grote afwijking van de standvastigheid van Job en de manier waarop hij in de 41 voorgaande hoofdstukken is neergezet; vanuit trouw volhardend; ook al vond hij die trouw niet beantwoord.

Ineens geeft hij nu toe; hij gaat als het ware *knock-out*.

Maar dat was en is dan weer niet aansluitend bij Gods conclusie, een paar verzen later; alhoewel ik die ontknoping nu niet gelezen heb.

Maar God herkent en erkent Jobs trouw, Jobs geloof, Jobs pogingen om, bijna tot het bittere einde toe, in weerwil tot alle teisteringen, te volharden in zijn geloof. En God bevestigt zelfs zijn onschuld.

Daar ontbrak zo dus de logica; en dus de overtuigingskracht van het verhaal.

De verzen waarmee wij allen tot nu ‘zijn onderricht’, vertolken in de verhaals-aanpak juist sterk Jobs eindconclusie: op grond van alles wat door hem zelf, zijn vrienden en God is gezegd, komt hij tot een slotsom. En dat brengt hem in de Nederlandse vertalingen eigenlijk onbegrijpelijk al bijna 500 jaar tot het betuigen van spijt voor alles wat hij gezegd heeft. Daarmee is in feite zelfs de boodschap van alle eerdere hoofdstukken ontkracht.

De Bijbelwetenschappers waren het er lang over eens dat hier iets niet klopte.

En nu citeer ik de Bijbelwetenschappers die aan die nieuwste vertaling werkten, maar haal niet alle argumentaties aan; eigenlijk alleen conclusies.

Een bepaalde term in de oorspronkelijke bijbelversies is eeuwen vertaald als ‘ik doe boete’ of ‘ik heb spijt’. Maar meer hedendaagse inzichten geven aan dat hier oorspronkelijk iets bedoeld is met de betekenis die wij nu omschrijven als bijvoorbeeld ‘ik vind troost’. En dat past veel beter bij Job, want troost vinden is in de verhaalslijn van Job een steeds weerkerend thema.

En Job vindt niet zomaar troost, maar hij vindt troost ‘over stof en as’. Dit is bekend Bijbels idioom dat met behulp van parallellen in het boek Job goed valt uit te leggen. Stof staat voor menselijke sterfelijkheid; as of vuil staat voor alle ellende die een mens kan ondervinden. Job vindt dus toch troost in de uiterst kwetsbare en ellendige situatie waarin hij verkeert. In elk geval dat hij, dankzij Gods antwoord inziet, dat zijn ellendige situatie geen straf van God is. Zijn lijden is nog onveranderd, maar hij heeft God teruggevonden.

Ik ben vaker met Job bezig geweest en U misschien ook wel, maar juist dit deel, deze nieuwe vertaling, gaf voor mij weer kracht terug aan het verhaal.

Die omkering van ‘spijt hebben’ naar ‘inzicht opdoen’; en zó God terugvinden; dat is voor mij meer dan vertalen; dat is

betekenis herkennen en teruggeven, zeg maar ‘de komst van de waarheid’.

Ik blijf door vertalingen en bewerkingen geboeid worden. En daarom dook ik ook in de Galatenbrief met in het 5^e hoofdstuk die tekst over vrijheid.

En zo zag ik dat die zelfs in de Bijbel in Gewone Taal uit 2014 het niet echt anders schrijft als de Bijbeltekst uit 2004.

En ook de Willibrordvertaling, de roomskatholieke favoriet uit 1995 komt vrijwel overeen met wat wij vaak horen; daarin ook helemaal geen accentverschillen.

Ik heb een Almeerse Stadsbijbel, een pocket-uitgaafje, met wel een anders geformuleerde conclusie. Die schrijft namelijk:

“Christus heeft ons dus de vrijheid gegeven. Dat is pas echte vrijheid! Laat u die niet ontnemen door weer een slaaf van wetten te worden.”

Dat is een andere slavenpositie en die zijn we nog niet echt kwijt, maar de Naarder Bijbel heeft het daar over knechtschap. Dat voelt al anders. Voélt, zeg ik hier.

En dat is waar het om gáát. Bij vertalen en of bij hertalen een gevoel overbrengen.

In ons taalgebied begon dat in 1526 met de zogenoemde Liesveltbijbel; dus meer dan een eeuw voor die beroemde Statenvertaling, die echt niet de eerste was.

Daarom leg ik vertalingen naast elkaar, of zet ze op mijn computerscherm naast elkaar. Niet om woorden en zinnen strak te vergelijken,

maar om ze te kunnen wegen. Te wegen op wat ze overbrengen.

En dan is juist die brief aan de Galaten over de relatie tussen vrijheid en de wet zo boeiend, zeker ook omdat hij zo actueel is.

Vrijheid, een woord dat ook door de corona-pandemie en de daar bij komende maatregelen weer eens te meer onder de aandacht staat.

Wetten beschrijven niets anders dan wat wij willen, dan wat wij menen goed en belangrijk is voor onszelf, voor ons allen. De wet is geen opheffing van vrijheid, maar een *gewènste* beperking.

Vrijheid in de samenleving, dus in de wereld, hangt echter altijd samen met verbondenheid en ook met discipline.

Die samenhang van vrijheid met verbondenheid en discipline is tastbaar hier de hoofdboodschap; al is het in dit verhaal via dat vaak ongemakkelijke voorbeeld van besnijdenis.

In dit Bijbelboek, waarin 65% is gewijzigd, gaat het om cruciale details.

In het gelezen stuk gaat dat met name om iets in het vierde vers:

‘Als u probeert door God als een rechtvaardige te worden aangenomen door de wet na te leven, bent u van Christus losgemaakt en hebt u Gods genade verspeeld.’

Het gaat speciaal om die aanduiding ‘rechtvaardige’.

In de hele Bijbel duidt dat woord rechtvaardig meestal op een oordeel in de sfeer van vrijspreken. Maar hier is het duidelijk anders; hier is het rechtvaardig verklaard worden voor God.

Door zorgvuldiger en consistent woordgebruik versterkt dat het

verhaal dikwijls. In Galaten is het 9 maal aangepast, maar juist hier is het gehandhaafd. Hier is het blijvend gebruik van de ‘rechtvaardige’ juist de versterking van de boodschap: ‘Als u probeert door God als een rechtvaardige te worden aangenomen door de wet na te leven, bent u van Christus losgemaakt en hebt u Gods genade verspeeld.’

Het geeft dus aan dat het niet gaat om de wet maar na te leven, maar om als weldenkend en zelfstandig mens een keuze te maken.

Door te kiezen voor vrijheid, ons bewust wetend van verantwoordelijkheid voor onze naasten, voor onze samenleving en dus te strijden voor vrijheid in verbondenheid en met discipline.

Zo zag ik, en hoop ik zien we, dat boodschap-verfijning versterkend werkt. En dat beschouw ik als de komst van de waarheid; advent! Niet als een onwrikbare zekerheid, maar als de komst van iets van waarde, grote waarde!

Amen

Stilte

Muziek

Voorbeden, Stil gebed en Onze Vader

Eeuwige

Wij danken u in de hoop en de verwachting dat u ons vanmorgen hebt gezien en gehoord; wij danken u voor uw geest, die ons de kracht

geeft de woorden en raadgevingen uit de bijbel te lezen, ook in elke nieuwe poging tot vertalen om ons deze dichterbij te brengen.

Wij danken u om uw vertrouwen dat wij het Woord bewaren, in de zin dat wij die woorden wáár gaan maken; dat wij voor onze samenleving deze woorden een waarheid willen laten zijn.

Eeuwige,
wij bidden voor ons hier en voor allen in onze geloofsgemeenschap om uw geest, die ons niet alleen steunt en inspireert, op de meest uiteenlopende manieren, maar ons ook zo helder leert hoe barmhartig het is ópen te staan voor alles dat ons toevalt en geschonken wordt, al is dat soms ook met nieuwe woorden en begrippen.

Eeuwige,
wij bidden om uw geest als teken van trouw en als bron van vertrouwen, voor hen die ziek zijn, herstel zoeken en u zó nodig hebben. Wij bidden om uw Geest voor hen die ziek zijn, maar die op herstel van hun gezondheid geen uitzicht meer hebben, die op het pad naar het levenseinde niet alleen kunnen gaan; niet alleen mógen gaan; niet zonder ons, niet zonder U.

Uw Geest is hen tot steun en ons tot troost voor allen van wie wij afscheid nemen. Zend uw geest ook toe aan en ontferm u over hen die het slachtoffer zijn van geweld. Wij bidden dat U uw Geest nabij brengt voor hen die het slachtoffer zijn van geweld, in welke vorm en waar dan ook; schenk fysieke, maar bovenal geestelijke vrijheid en inspireer daartoe machthebbers.

Eeuwige,
Wij bidden om uw steun voor allen die in onze samenleving beleid ontwikkelen en mogen uitoefenen, in de hoop en verwachting dat onze samenleving, hier, niet anders dan in de gehele wereld, gedragen zal worden door rechtvaardigheid en barmhartigheid, gedragen en geïnspireerd zal worden door mensen van goede wil, die met elkaar de hoop en het verlangen delen, die zich verheugen, op een koninkrijk van vrede.

Eeuwige,
In stilte bidden wij tot U voor hen, die ons door ons geloof nabij zijn, maar waarvoor wij de woorden pas vinden in ons contact met U.

~~~~~
Eeuwige
Wij voelen ons verbonden met allen die streven naar en werken aan een toekomst van vrede, ongeacht met welke woorden, in welke taal of vanuit welke religie; die verbondenheid drukken wij uit door het bidden van het gebed dat Jezus ons leerde.

Onze Vader, die in de Hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaars
vergeven, en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk
èn de kracht èn de heerlijkheid,
in ééuwigheid

Amen

Slotlied Lied 418, vers 1

1 God, schenk ons de kracht
dicht bij U te blijven,
dan zal ons geen macht
uit elkander drijven.
Zijn wij in U één,
samen op uw wegen
dan wordt ons tot zegen
lachen en geweent.

Uitzending en zegen

‘God schenk ons de kracht dicht bij U te blijven.’

Dat was en is de inzet van die Bijbelverhalen en daarom ook nu weer
de voornaamste invalshoek van die Bijbelvertalers.

‘Niemand kan alleen uw zegen dragen,
zegen drijft ons heen naar wie vrede vragen.’

En dat is het algemeen de strekking van die Bijbelboeken,
dat was het en is het gebleven; in alle oude en nieuwe talen.

Zegen drijft ons heen naar wie vrede vragen.

Dus gaan wij nu naar hèn toe op pad, weer van hier, zo terug in onze
levensopdracht, wetend van onze verantwoordelijkheden, zeker ook
van de noden in de wereld.

Gaan wij onder en met Gods zegen, opdat anderen dat ook ervaren als
een verwachte komst.

De Eeuwige zegene en behoede U

De Eeuwige doe zijn aanschijn over U lichten en zij U genadig

De Eeuwige verheffe zijn aangezicht over U en geve U vrede

Amen

Uitgangslied Lied 418, vers 3

3 Vrede, vrede laat
Gij in onze handen,
dat wij die als zaad
dragen door de landen,
zaaiend dag aan dag,
zaaiend in den brede,
totdat in uw vrede
ons hart rusten mag.

Uitgangsgroet door Marijke Katerberg